

ПОЛІТОЛОГІЯ

УДК 321.74 (47+57) «1991/...»

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v043.2023.27>

В. С. Білий

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-3913-6932>

аспірант кафедри політичних теорій

факультету психології, політології та соціології

Національного університету «Одеська юридична академія»

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ДЕБАТІВ У ПОСТРАДЯНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ПРОЦЕСІ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Політичні дебати є невід'ємною складовою сучасного демократичного політичного процесу. Дебати відбуваються у двох форматах: передвиборчих (від них залежить результат виборів) та парламентських (визначають урядову політику). Відповідно, подальшої інституціоналізації в Україні потребують як парламентські так і передвиборчі дебати.

У демократичних країнах саме від дебатів переважно залежить результат електорального вибору громадян. Передвиборчі дебати сприяють раціональному політичному вибору, вони є важливою частиною електорального процесу, а парламентські дебати – інша форма дебатів – сприяє формуванню раціональної урядової політики. Не можна недооцінювати вплив масмедіа на формат дебатів. Телевізійні дебати сприяли інституціоналізації політичних дебатів на певному етапі історичного розвитку – у другій половині XX століття.

Слід наголосити на тому, що «У XX столітті виборчі дебати, завдяки розвитку традиційних медіа, набули форми яскравого політичного шоу, яке привертає масову аудиторію. Телевізійні дебати досить часто змінювали не лише долю окремих кандидатів, а й вектор розвитку держав. Наприклад, перші телевізійні дебати, які відбулись між Р. Ніксоном та Дж. Кеннеді продемонстрували потужні можливості телебачення у процесі формування політичного іміджу та впливу на політику. Завдяки виборчим дебатам, зрештою, й утворилась медіаполітична система. Було дано старт процесу медіатизації політики. Політичні діячі, обрані завдяки підтримці медіа-імперій, сприяли подальшому розвитку технології, а технології визначали соціальну та політичну реальність» [1, с. 239].

Задля реалізації європейського та євроатлантичного вибору України необхідне продовження інституціоналізації політичних дебатів, як шляху вирішення суспільних проблем. Адже саме через механізм політичних дебатів стає можливим ухвалення раціональних рішень на користь су-

спільного (національного) інтересу. Широкомасштабна російська військова агресія створює умови, коли «втеча від дебатів» для політичного класу стає неприпустимою. Відсутність дебатів – це одна із основних вад пострадянського політичного процесу, яку необхідно подолати. Україна потребує впровадження дебатів у політичний та, ширше, суспільний дискурс. При цьому, необхідно враховувати зростаючу роль інтернет-комунікацій, адже формат телевізійних дебатів є дещо застарілим.

Остаточне подолання радянської тоталітарної спадщини в Україні неможливе без впровадження політичних дебатів у двох вимірах. По-перше, як важливого політичного інституту, що передбачає зусилля політиків, політичних експертів та журналістів щодо інституціоналізації політичних дебатів. По-друге, у будь-якому поставторитарному суспільстві постає нагальна потреба у формуванні особливої політичної культури – культури дебатів та повсякденного спілкування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У праці R. Hart та S. Jarvis обґрунтовується важливість політичних дебатів на прикладі президентської виборчої кампанії та зазначається, що «...дебати спонукають усіх політиків говорити спільною мовою» [17]. Дослідження партійної ідентифікації та динаміки політичних дебатів представлено у статті L. Dancey та P. Goren. Вони зазначають: «Ми вважаємо, що коли засоби масової інформації висвітлюють дебати між партійними елітами щодо певного питання, громадяни оновлюють свою партійну ідентичність і ставлення до проблеми» [15]. У класичній праці представника ліберальної доктрини Рональда Дворкіна йдеться про принципи особистої та політичної моралі на основі яких мають відбуватися подальші політичні дебати. Він констатує, що «Політика в Америці поляризована та тривіалізована, можливо, як ніколи раніше. У Конгресі, засобах масової інформації та академічних дебатах опоненти справа і зліва, червоні та сині, борються один проти одного, наче політика – це контактний вид спорту, у який грають під вигуки

вболівальників. Результатом... є глибоко депресивна політична культура, погано підготовлена як до вічного виклику досягнення соціальної справедливості, так і до нових загроз тероризму» [16].

Серед вітчизняних дослідників політичних дебатів слід відзначити праці О. Гресько [3], Т. Койчевої [5], В. Марченко та А. Чичиркозу [7], І. Куксу [6], О. П'єцух [8], Д. Яковлева [14], інш. Досліджуючи телевізійні дебати О. Гресько зазначає: «Проведення політичних теледебатів – явище інноваційне в українському інформаційному просторі. Попри численні спроби за часів незалежності України ідею проведення національних дебатів повною мірою вперше вдалося реалізувати напередодні позачергових президентських і парламентських виборів 2014 року. Особливістю цього насамперед телевізійного формату було дебатування не лише між самими учасниками, як передбачає класична модель, а й представниками університетської спільноти, які могли ставити запитання і під час прямого ефіру в студії, і за допомогою соціальних мереж. Інтерактивний зв'язок з виборцями в Україні та світі було забезпечено також за допомогою онлайн-трансляції теледебатів англійською, кримськотатарською й українською мовами» [3, с. 199].

Також досить багато уваги, напевно, через брак емпіричного матеріалу щодо парламентських дебатів в Україні, приділяється парламентським дебатам у країнах консолідованої демократії. Зокрема, О. П'єцух, характеризуючи парламентські дебати у Великій Британії зазначає: «Оцінність політичного дискурсу парламентських дебатів посилюється за рахунок використання влучних метафоричних моделей. Це сприяє не лише підкріпленню змагальної атмосфери під час проведення парламентських дебатів, а й формуванню необхідного ставлення до опонентів та політичних опонентів у сприйнятті потенційним електоратом» [8, с. 120].

Незважаючи на досить значну кількість публікацій, присвячених дебатам, слід зазначити, що проблемі інституціоналізації політичних дебатів у пострадянському політичному процесі приділяється недостатньо уваги.

Формулювання мети статті. Метою статті є дослідження інституціоналізації дебатів у пострадянському політичному процесі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема інституціоналізації політичних дебатів у пострадянському політичному процесі має декілька складових. Передусім, вона пов'язана із перехідним станом політичної системи, у якій міцно сплетено «минуле» (радянське, тоталітарне) та «майбутнє» (демократичне, вільне). У процесі демократичного переходу можна спостерігати «гібридні» форми політичного представництва та постійні рухи між різними моде-

лями виборчих систем, форм правління та прав власності на масмедіа. Водночас, пострадянський політичний процес є частиною глобальних змін, які отримали назву «інформаційної хвилі» (О. Тоффлер), «інформаційної епохи» (М. Кастельс). Йдеться про те, що пострадянські трансформації відбуваються у широкому контексті розвитку масмедіа, створення технотелемедіумів, які спричиняють медіатизацію політики та панування медіакратії. Слід наголосити на зростаючій ролі масмедіа у формуванні системи політичного представництва. Без масмедіа неможливо виграти вибори, вони також впливають на партійну політику (перехід від ідеологічних масових партій до технологій політичного іміджування).

Погодимось: «...сучасні електронні мас-медіа... змінюють систему представництва громадянських інтересів, створюють нові форми комунікації у сфері публічної влади, перетворюють політику на медіа-процес, віртуалізують політичний простір, створюють «гіперреальність... Боротьбу за владу в політиці перенесено з ідеологій, організацій і програмних положень у сферу віртуальних іміджів... Внаслідок інформаційних кампаній влада переходить до тих, хто вдало використовує можливості масмедіа, а не до тих, хто вміє урядувати» [12, с. 366].

Очевидно, радянська система не потребувала політичної конкуренції та не передбачала дебатів. Навпаки, завданням усіх «гвинтиків» тоталітарної системи було уникнення конфліктів, пов'язаних зі здійсненням будь-якого політичного вибору. Вертикально організована ієрархічна система з комунікацією, спрямованою «зверху – вниз», яка на формально-правовому рівні гарантувала громадянам можливість політичного представництва, насправді представляла собою монополію однією партії (комуністичної партії радянського союзу), а парламент (Верховна Рада) формувався союзом «комуністів та безпартійних».

Без конкурентних виборів дебати, як квінтесенція широких суспільних дебатів щодо альтернатив політичного розвитку, які пропонують різні політичні сили, виявляються абсолютно не потрібними. Певною мірою «втеча від дебатів» була ознакою і виборчих кампаній в Україні. Проведення телевізійних дебатів під час парламентських виборів і навіть обов'язкових дебатів перед другим туром президентських виборів так і не стали традицією. Деякі політики взагалі відмовлялись від передвиборчих дебатів, демонструючи публічну неповагу до такого важливого інституту демократії.

Інституціоналізація політичних дебатів у виборчому процесі пов'язана із президентськими виборами. Перші дебати у телевізійному форматі відбулись у 1994 році за тиждень до другого туру президентських виборів між Л. Кучмою та Л. Кравчуком. На виборах 1999 році дебатів взагалі не було.

У 2004 році телевізійні дебати на «Першому Національному» проводились між усіма зареєстрованими кандидатами, а напередодні другого туру в прямому ефірі у дебатах взяли участь В. Ющенко та В. Янукович. У 2010 році В. Янукович на дебати з Ю. Тимошенко не з'явився. Проте, це не завадило йому здобути перемогу. У 2014 дебати відбулись перед першим туром (у них взяли участь 20 кандидатів), а другого туру просто не було – переможцем за результатами першого туру став П. Порошенко [4]. Одними із найяскравіших стали дебати між П. Порошенком та В. Зеленським напередодні другого туру президентських виборів у 2019 році. Вони певною мірою стали маркером переходу дебатів із телевізійного формату у формат «стрімінга» та інтернет-комунікацій у цілому.

Подальша інституціоналізація політичних дебатів напругу пов'язується із переходом від панування традиційних медіа (телебачення, радіо, преса) до цифрової комунікації у мережі інтернет. Змінюється також формат виборчих дебатів (у випадку дебатів 2019 року вони відбулись на стадіоні), які остаточно перетворюються із раціональної дискусії на перфоманс. Ще й досі серед політичних експертів тривають дискусії щодо дебатів на НСК «Олімпійський» у 2019 році. Фраза «Стадіон так стадіон» стала мемом [10].

Такий формат, безумовно не сприяв раціональній аргументації політиків, зробивши вартість «влучної» відповіді набагато більшою, ніж вагу раціональної аргументації. Слід наголосити, що ці дебати стали першими в історії України, які вийшли за межі звичного телевізійного формату й не проводились у студії.

Відзначимо: «В українському законодавстві процедура проведення теледебатів між кандидатами в Президенти, включеними до виборчого бюлетеня для повторного голосування, регулюється статтею 62 Закону України «Про вибори Президента України» та Постановою ЦВК. Закон визначає дебати двох видів: перший – публічні дебати як форма передвиборної агітації, що оплачується кандидатами з коштів своїх виборчих фондів. 240 Другий вид – проведення теледебатів між кандидатами в Президенти, що пройшли до другого туру. Такі теледебати проводяться за бюджетні кошти та організовуються і проводяться Національною суспільною телерадіокомпанією України. Теледебати кандидатів, що пройшли до другого туру, в розумінні статті 62 Закону чітко регламентовані... Теледебати транслюються на суспільно-політичному загальнонаціональному каналі Суспільного телебачення в прямому ефірі, на Першому каналі Національної радіокомпанії України та можуть безкоштовно транслюватися іншими каналами мовлення. Хоча суспільний мовник і виявив готовність до проведення теледебатів, обох кандидатів можна було побачити лише

на НСК «Олімпійський» перед другим туром президентських виборів 2019 року» [9].

Зміна формату політичних дебатів, вихід за межі телевізійної студії та перетворення їх на перфоманс, актуалізує проблему раціональної аргументації. Нагадаємо, що раціональність у прийнятті політичних рішень, впровадженні політики є фундаментом для процесів модернізації та демократизації. Подолання пострадянської спадщини неможливо без дотримання принципів раціональності у науці, політиці, економіці. Протягом усієї історії раціональність приймала виклики, долала «спротив» та протиставлялась вірі та догматизму, емпіризму та ірраціональному.

На сучасному етапі основним (хоча і не єдиним) викликом для раціоналізації є процес медіатизації політики.

Погодимося: «Демократизація передбачає залучення широких суспільних верств до процесу вироблення політики, що ускладнює (кількісно і якісно) процедуру раціонального політичного вибору, а медіатизація політики, яка змінює систему представництва громадських інтересів, може призвести до імітації демократичної політики... Удосконалення технічних засобів передавання інформації веде до перенесення центру політичної взаємодії у сферу діяльності електронних мас медіа із властивими їй комерціалізацією, театралізованістю, тяжінням до сенсаційності та перекручення фактів. Технологічний прогрес у сфері масових комунікацій впливає на політичний простір, сучасні суспільства переживають «інформаційний шок» через перенасиченість інформацією, що ірраціоналізує політику» [13, с. 19].

Саме тому повернення раціональних дебатів до простору політичних комунікацій зберігає актуальність для пострадянського політичного процесу, а подолання медіатизації (як «ворога» раціональності та демократії) є важливим теоретичним та практичним завданням для політичної науки. Раціональні політичні дебати є єдиною альтернативою медіатизації політичних комунікацій.

Слід наголосити на тому, що «В інформаційну епоху ставиться під сумнів можливість раціональної політичної комунікації. Навпаки, у постмодерних суспільствах відбувається медіатизація політики, коли політичні комунікації мають відповідати не критерію пошуку раціональної відповіді на складні виклики сьогодення, а рейтингу. Останній забезпечують політичні ток-шоу, формат яких передбачає емоційне протистояння опонентів (часто – штучне), а не конструктивний діалог. Через поширення соціальних мереж, які відкривають можливості для масової участі у політичних комунікаціях за допомогою коментарів, месенджерів, блогів, постів тощо, проект раціоналізації політичних комунікацій виглядає досить утопічним» [2, с. 192].

Рациональна аргументація у політичних дебатах здатна виконувати інтегруючу функцію, консолідувати суспільство на основі пошуку «кращого аргументу». З цією метою необхідно стуркувати політичну комунікацію на основі дебатів, а не навколо політичних ток-шоу на телебаченні.

Як зазначає О. Третяк: «Значущою для раціоналізації політико-комунікативних відносин, що міститься у морально-прагматичних засадах аргументування, є інваріантність аргументації як способу спілкування учасників дискурсу. Згідно дослідженням представників сучасної комунікативної теорії, пріоритет аргументації над іншими засобами викладу думок, намірів та позицій у комунікативній сфері зумовлений невід'ємними якостями мови як медіуму, що поєднує членів спільноти» [11].

Отже, у сучасних умовах головним викликом для раціональної політичної комунікації є медіатизація політики. З метою відтворення раціональної політичної комунікації та подолання усіх вад, притаманних пострадянському політичному процесу необхідно відтворити дебати на основі раціональної політичної аргументації та запровадити новий формат політичних дебатів на основі інтерактивності у інтернет-комунікаціях.

Висновки. По-перше, інституціоналізація політичних дебатів у пострадянському політичному процесі має особливості, напряду пов'язані із динамікою переходу від радянського тоталітаризму до демократичного плюралізму. Важливим у цьому контексті є подолання «гібридності» пострадянського політичного процесу, який містить як елементи плюралізму, політичного діалогу, раціональної аргументації та дебатів, так і неподолану радянську спадщину, що ускладнює формування культури політичних дебатів. По-друге, визначено необхідність подальшої інституціоналізації як парламентських дебатів (щодо формування урядової політики) так і передвиборчих дебатів (для створення умов для раціонального елеторального вибору громадян). По-третє, обґрунтовано вплив медіатизації політики на інституціоналізацію політичних дебатів у пострадянському політичному процесі. Медіатизація, як «підпорядкування» діяльності політичних акторів (індивідуальних та колективних) критеріям рейтингу та формату телебачення, перетворює політичні дебати на шоу з елементами політичного перформансу («стадіон так стадіон»). Визначено медіатизацію політики як основну проблему, яка заважає створенню раціонального аргументативного дискурсу. По-четверте, відзначено, що зменшення ваги традиційних медіа та зростання ролі інтернет-комунікацій створює умови для переходу політичних дебатів від формату телевізійних дебатів у студії та з ведучим до формату інтернет-комунікацій (зокрема, інтерак-

тивних платформ та мереж). Саме із цим процесом пов'язується подальша інституціоналізація політичних дебатів.

Література

1. Білий В. С. Виборчі та парламентські дебати: медіа-скандали vs. раціональна комунікація. *Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів ХХІ століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень* : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. Т. 1. С. 239–241.
2. Білий В. С. Раціональність у політичній комунікації: утопія чи реальність? *Сталий розвиток суспільства та держави: сучасні виклики та перспективи розвитку* : матер. Всеукр. наук. конф. молодих вчених (м. Одеса, 17 грудня 2021 р.) / за ред. М. Р. Аракеяна, К.І. Спасової ; уклад.: Ю.Д. Батан, О.С. Бондарчук, В. С. Кучерявенко ; НУ «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2021. С. 191–194.
3. Гресько О. Телевізійні дебати як форма соціальних комунікацій. *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*. 2015. Випуск 40. С. 199–207. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/journalism/article/viewFile/5730/5735>
4. Історія дебатів між кандидатами в Президенти в Україні. *Суспільне Чернігів*. 4 квітня 2019 року. URL: <https://cn.suspilne.media/news/17053>
5. Койчевої Т. Політичні та парламентські дебати в підготовці майбутніх професійних політологів. *Науковий журнал «Політикус»*. 2017. Випуск 5. URL: http://www.politicus.od.ua/5_2017/5_2017.pdf#page=57
6. Кукса І.М. Функціонально-комунікативна роль модератора у мовленнєвому жанрі теледебатів. *Проблеми семантики, прагматики та когнітології* : зб. наук. пр. / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ : Логос, 2009. Вип. 15. С. 216–223.
7. Марченко В., Чичиркозу А. Лінгвопрагматична специфіка англомовних дебатів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Філологія*. 2018. № 32. Том. 2. С. 65–67. URL: http://vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v32/part_2/19.pdf
8. П'єцух О. Оцінний компонент політичного дискурсу парламентських дебатів у Сполученому Королівстві. *Південний архів: збірник наукових праць. Філологічні науки*. 2017. Випуск LXVIII. С. 118–120. URL: <https://pa.journal.kspu.edu/index.php/pa/article/view/210/205>
9. Політичні дебати – дискусія, що вирішує долю держави. *Центр демократії та верховенства права*. 2019. 4 грудня. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/politychni-debaty/>.
10. Стадіон, так стадіон: Порошенко прийняв виклик Зеленського. *ТСН*. 2019. 4 квітня. URL: <https://tsn.ua/politika/stadion-tak-stadion-poroshenkopriynyav-viklik-zelenskogo-1323411.html>
11. Третяк О.А. Політична аргументація як засіб раціоналізації політичної комунікації : автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23. 00. 01. Дніпропетровськ, 2004. 16 с.
12. Яковлев Д. В. Трансформації політичної влади в інформаційну добу. *Вісник Одеського національного*

університету імені І. І. Мечникова. Серія «Соціологія і політичні науки». 2007. Т. 12. Вип. 6. С. 364–370.

13. Яковлев Д.В. Рационалізація політичної комунікації як альтернатива медіатизації взаємодії влади та суспільства в Україні. *Актуальні проблеми політики* : зб. наук. пр. 2011. Вип. 12–18. С. 19–26.

14. Яковлева Д. Політичні дебати як засіб раціоналізації політичної взаємодії. *Актуальні проблеми політики*. 2010. № 40. С. 50–57.

15. Dancey. L., Goren P. Party Identification, Issue Attitudes, and the Dynamics of Political Debate. *American Journal of Political Science*, 2010. Vol. 54. С. 686–699. URL: <https://doi.org/10.1111/j.1540-5907.2010.00454.x>

16. Dworkin R. *Is Democracy Possible Here? : Principles for a New Political Debate*. Princeton: Princeton University Press, 2006. URL: <https://doi.org/10.1515/9781400827275>

17. Hart R. P., Jarvis S. E. Political Debate: Forms, Styles, and Media. *American Behavioral Scientist*. 1997. Vol. 40(8). P. 1095–1122. URL: <https://doi.org/10.1177/0002764297040008010>.

Анотація

Білий В. С. Інституціоналізація дебатів у пострадянському політичному процесі. – Стаття.

У статті досліджується інституціоналізація дебатів у пострадянському політичному процесі. Визначено дебати як невідому складову сучасного демократичного політичного процесу. Наголос зроблено на необхідності продовження інституціоналізації політичних дебатів у двох форматах: передвиборчих (від них залежить результат виборів) та парламентських (визначають урядову політику).

У демократичних країнах саме від дебатів переважно залежить результат електорального вибору громадян. Передвиборчі дебати сприяють раціональному політичному вибору, вони є важливою частиною електорального процесу, а парламентські дебати – інша форма дебатів – сприяє формуванню раціональної урядової політики. У сучасних умовах головним викликом для раціональної політичної комунікації є медіатизація політики. З метою відтворення раціональної політичної комунікації та подолання усіх вад, притаманних пострадянському політичному процесу необхідно відтворити дебати на основі раціональної політичної аргументації та запровадити новий формат політичних дебатів на основі інтерактивності у інтернет-комунікаціях.

Аргументовано, що інституціоналізація політичних дебатів у пострадянському політичному процесі має особливості, напряду пов'язані із динамікою переходу від радянського тоталітаризму до демократичного плюралізму. Важливим у цьому контексті є подолання «гібридності» пострадянського політичного процесу, який містить як елементи плюралізму, політичного діалогу, раціональної аргументації та дебатів, так і неподолану радянську спадщину, що ускладнює формування культури політичних дебатів. Обґрунтовано необхідність подальшої інституціоналізації як парламентських дебатів (щодо формування урядової політики) так і передвиборчих дебатів (для створення умов для раціонального електорального вибору громадян).

Відзначено, що зменшення ваги традиційних медіа та зростання ролі інтернет-комунікацій створює умови для переходу політичних дебатів від формату телевізійних дебатів у студії та з ведучим до формату інтернет-комунікацій (зокрема, інтерактивних платформ та мереж). Саме із цим процесом пов'язується подальша інституціоналізація політичних дебатів.

Ключові слова: дебати, політичні дебати, демократія, парламентські дебати, пострадянський політичний процес, інституціоналізація, інституціоналізація, політичні інститути, масмедіа.

Summary

Bilyi V. S. Institutionalization of debates in the post-Soviet political process. – Article.

This article examines the institutionalization of debates in the post-Soviet political process. Debates are defined as an integral part of the modern democratic political process. Emphasis is placed on the necessity of continuing the institutionalization of political debates in two formats: pre-election (which significantly influences election outcomes) and parliamentary debates (shaping government policies).

In democratic countries, electoral choices of citizens predominantly hinge on debates. Pre-election debates contribute to rational political decision-making, forming a crucial part of the electoral process, while parliamentary debates, as another form of debates, facilitate the development of rational government policies. In the current context, the primary challenge for rational political communication is the mediatization of politics. To restore rational political communication and overcome the shortcomings inherent in the post-Soviet political process, it is essential to reestablish debates based on rational political arguments and introduce a new format of political debates based on interactivity in internet communications.

The article argues that the institutionalization of political debates in the post-Soviet political process has specific characteristics directly related to the dynamics of transitioning from Soviet totalitarianism to democratic pluralism. Overcoming the “hybridity” of the post-Soviet political process, which incorporates elements of pluralism, political dialogue, rational argumentation, and debates alongside unresolved Soviet heritage, is crucial for shaping a culture of political debates. The need for further institutionalization of both parliamentary debates (for the formation of government policies) and pre-election debates (to create conditions for rational electoral choices by citizens) is justified. The diminishing influence of traditional media and the increasing role of internet communications provide conditions for the transition of political debates from the format of televised studio debates with a host to the format of internet communications, including interactive platforms and networks. The ongoing institutionalization of political debates is closely tied to this evolving process.

Key words: debates, political debates, democracy, parliamentary debates, post-Soviet political process, institutionalization, institutionalization, political institutions, mass media.